

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
педагогіки і психології
_____ Олефіренко Т.О.

«_____» _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
Основи психокорекції
(назва навчальної дисципліни)

освітнього рівня бакалавр
(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 «Психологія» («Практична психологія»)
(код і назва спеціальності)

Шифр за навчальним планом ПП16

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Основи психокорекції», затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова від 27 лютого 2018 року, протокол № 10.

Розробник: *А.С. Петрова*, старший викладач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології “28” серпня 2020 року, протокол № 1

Завідувач кафедри

проф. Митник О.Я.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів - 6		Методи навчання Пояснювально-ілюстративні методи.
Спеціальність (код, назва) 0.53 «Психологія» («Практична психологія»)	Загальна кількість годин - 180		
Освітній рівень: «бакалавр»	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	Інтерактивні методи: <i>мікрОВикладання, інверсії, емпатії, інциденту</i>
	Лекції:		
	18	14	Рольовий тренінг. Розв'язування психологічних завдань.
	Семінарські (практичні) заняття:		
Нормативна	32	10	
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3-й	24		Форми поточного контролю: МКР, ІНДЗ
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 5, 6-й			
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) 5 год - аудиторне: 4 год - самостійна робота	106	156	Форма підсумкового контролю: <i>іспит</i>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - укр.	41%:59%	13%:87%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засоби надання корекційної психологічної допомоги методами зарубіжних та вітчизняних психологічних шкіл, побудови індивідуального та групового психокорекційного процесу з урахуванням знань психологічної теорії та практики.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Історія психології», «Психологія спілкування», «Тренінг самопізнання», «Психологічна служба в системі освіти», «Основи психоконсультації», «Психологія конфлікту» та ін.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: дати уявлення про сутність та технологію психокорекції, ознайомити слухачів із сучасними світовими напрямками психокорекційної допомоги, а також сприяти формуванню у них навичок практичної роботи з реальними клієнтами, поглибленому розумінню форм і методів психокорекційної допомоги.

Завданнями курсу є:

- ознайомлення студентів з теоретичними засадами психокорекційної роботи;
- основними напрямками, методами і специфікою організації та проведення психокорекційної роботи.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • предмет, мету та завдання психокорекції як провідного напрямку практичної психології; • фаз, видів і стадій психокорекції; • засобів та прийомів корекційної роботи психолога за різними напрямками; <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • збирати та інтерпретувати матеріал для психологічного аналізу проблеми й ситуації клієнта; • розрізняти індивідуальні особливості психічних процесів. 	<p>ЗК1.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях психологічної допомоги.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК3.Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>ФК1.Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (зокрема, психологічної корекції)</p>
2.	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • психотерапевтичні засоби та прийоми корекційної роботи (ігрової, арттерапії, релаксаційної та ін.); • можливості і обмеження індивідуальної та групової психокорекції; • відмінності сучасних напрямів, можливості і техніки провідних напрямів психотерапії з метою їх ефективного застосування у психокорекції (трансактний аналіз, гештальттерапія, психосинтез, психодрама 	<p>ФК2.Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.</p> <p>ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел</p> <p>ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій</p> <p>ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та</p>

<p>тощо).</p> <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> здійснювати психодіагностику особистості клієнта, його психологічної ситуації та проблеми; діагностувати емоційні стани та властивості особистості у поведінці клієнта; діагностувати внутрішні конфлікти, фрустраційні реакції та конфліктні ситуації клієнтів; використовувати різні психокорекційні методики у процесі психокорекції; здійснювати немедичний психотерапевтичний вплив і допомогу особистості в межах професійного спілкування та ін. 	<p>групову)</p> <p>ФК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту</p> <p>ФК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики</p> <p>ФК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p> <p>ФК13. Здатність бачити та формулювати певні проблеми; ставити попередні діагнози, уточнювати їх. Здатність передбачати результат взаємодії з клієнтом та характер зворотної реакції на свої вимоги.</p> <p>ФК14. Здатність розробляти тренінги; створювати певні завдання розвивального характеру.</p> <p>ФК15. Здатність організовувати власну діяльність і конструктивну взаємодію між психологом та клієнтами та останніх між собою, управляти дискусією.</p> <p>ФК16. Здатність презентувати себе як фахівця, який спроможний надати кваліфіковану допомогу; здатність викликати симпатію, довіру; зацікавлювати, вести за собою, заохочувати, підтримувати, заспокоювати, переконувати, вмотивовувати.</p>
---	---

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться шість кредитів ЄКТС: 180 годин.

Примітка. У зв'язку з дією коронавірусу COVID-19 заплановано змішане навчання: аудиторна та дистанційна форми. Дистанційна форма – на платформі Google meet. Якщо заняття відбудеться у дистанційній формі, то навпроти виду заняття у тематичному плані позначено букву *д*.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Зміст та структура психокорекції													
1	Т. 1. Психокорекційна практика як основна форма діяльності практичного	3	1		2- д		2	1	1				10

	психолога.												
2	Тема 2. Особливості організації та проведення психологічної корекції.	3	1	1	1-д		2	1	1				10
3	Тема 3. Теоретичні передумови психокорекційної практики.	4	2	1	1-д		4	1	1				10
4	МКР № 1						2						1
Разом за змістовим модулем 1:		10	4	2	4		10	3	3				31
Змістовий модуль II. Психокорекція як базовий складник професійної діяльності психолога													
6	Тема 4. Особливості підготовчої, настановної та психокорекційної стадії та структура психокорекційної програми.	6	2	2		2	4	2	1	1			15
7	Тема 5. Основні напрямки психокорекції у глибинній психології, транзактному аналізі, КПТ тощо.	18	2	2	4-д	10	10	3	2	1			18
8	МКР № 2						2						1
9	Разом за змістовим модулем 2:	24	4	4	4	12	16	5	3	2			21
Змістовий модуль III. Особливості групової психокорекційної роботи													
10	Тема 6. Теоретико-методологічні засади групової психокорекції.	10	4	2	4-д		19	4	2	1	1		38
11	Тема 7. Психотехнічні засоби психокорекційної роботи за напрямом розвивальної пізнавальної психокорекції	10	2	2	4-д	2	19	4	2	1	1		32
12	Тема 8. Методи, психотехніки, технології практичної психокорекції.	20	4	4	2-д	10	40	8	4	2	2		33
13	МКР № 3						2						1
Разом за змістовим модулем 3:		40	10	8	10	12	80	16	8	4	4		104
Разом годин:		74	18	14	18	24	106	24	14	6	4		156

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій

1.	Змістовий модуль I. Зміст та структура психокорекції	10	4
1.1	Тема 1. Психокорекційна практика як основна форма діяльності практичного психолога. Визначення основних понять психокорекції. Мета, завдання та принципи психокорекційної практики. Види психокорекції. Основні елементи психокорекційної ситуації. Структура психокорекційної роботи: стадії (етапи) психокорекції та їх основна мета та методи, що використовуються. Специфіка поєднаності етапів психокорекції із засобами, що використовуються, з принципами психокорекційної роботи. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> • <i>основні:</i> [11, 15, 23-25]; • <i>додаткові:</i> [4, 15-18, 20, 21, 27].	3	1
1.2	Тема 2. Особливості організації та проведення психологічної корекції. Форми корекційного впливу. Врахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми психокорекційного впливу. Основні етапи психокорекції. Особливості проведення психологічного обстеження з метою планування та визначення завдань корекції. Методи отримання психологічної інформації. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу. Психологічний простір. Робота з просторовим та фізичним контекстом. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> • <i>основні:</i> [9, 11, 15, 26]; • <i>додаткові:</i> [4, 10, 14, 18, 20, 21].	3	1
1.3	Тема 3. Теоретичні передумови психокорекційної практики. Поняття про особистісні деструкції. Особистісна проблема у спілкуванні як об'єкт психологічної корекції. Поняття про психологічні захисти. Логіка дії несвідомого. Проблеми феноменологічного підходу у психокорекційній практиці. Особливості процесуальної діагностики у ході психокорекції. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> • <i>основні:</i> [9, 11, 23-25]; • <i>додаткові:</i> [2, 4, 14, 16, 18, 20, 21].	4	2
II	Змістовий модуль II. Психокорекція як базовий складник професійної діяльності психолога	24	4
2.1	Тема 1. Особливості підготовчої, настановної та психокорекційної стадії та структура психокорекційної програми. Специфіка та важливість підготовчої стадії психокорекційної роботи. Особливості настановної стадії психокорекційної роботи: цілі, методи, особливості. Особливості та засоби власне психокорекційної стадії психокорекційної роботи. Особливості та структура психокорекційної програми як базового і технологічно необхідного засобу психокорекційної роботи. Особливості типових і індивідуальних програм психокорекційної роботи. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> • <i>основні:</i> [2, 3, 9, 15]; • <i>додаткові:</i> [4, 20].	6	2
2.2	Тема 2. Основні напрямки психокорекції у глибинній психології,	18	2

	<p>трансактному аналізі, КПТ тощо.</p> <p>Класичний психоаналітичний підхід З. Фрейда до проблем психокорекції. Індивідуальний підхід до психокорекції А. Адлера. Аналітичний підхід до психокорекції К.Г. Юнга. Особливості психокорекції в рамках трансактного аналізу та когнітивно-поведінкової терапії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [7, 11, 15, 16, 18, 23-25]; • <i>додаткові:</i> [1, 2, 4-6, 8, 12, 14, 17, 18, 24, 27]. 		
III	Змістовий модуль III. Особливості групової психокорекційної роботи.	40	10
3.1	<p>Тема 1. Теоретико-методологічні засади групової психокорекції.</p> <p>Особливості процесуальної діагностики в груповій психокорекції. Поняття про групову динаміку як фактор психокорекції. Результативність групового психокорекційного процесу. Характерні особливості психокорекційного процесу в групах різної теоретичної інтерпретації. Проведення групової роботи з дітьми різних вікових груп та дорослими. Основні психологічні механізми корекційного впливу гри.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [1, 11, 13, 15, 21, 23-25]; • <i>додаткові:</i> [10, 11, 13, 24, 25]. 	10	4
3.2	<p>Тема 2. Психотехнічні засоби психокорекційної роботи за напрямом розвивальної пізнавальної психокорекції</p> <p>Психотехнічні засоби та їх специфіка. Психотехнічні засоби психокорекції поведінки. Психотехнічні засоби психокорекції спілкування. Психотехнічні засоби психокорекції конфліктності та інших негативних стереотипів поведінки. Психотехнічні засоби психокорекції психічного розвитку дитини. Психотехнічні засоби самокорекції.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [3, 5, 20, 22]; • <i>додаткові:</i> [9, 22, 28]. 	10	2
3.3	<p>Тема 3. Методи, психотехніки, технології психокорекції</p> <p>Ігрова психокорекція, її види та особливості у різних вікових групах. Засоби та прийоми ігрової психотерапії. Ефекти ігрової психотерапії у контексті психічного розвитку дитини. Особливості ігрових прийомів у роботі з дорослими клієнтами. Особливості арттерапії як напряму й комплексу психотерапії та психокорекції. Малюнкова психотерапія як арттерапевтичний напрям психокорекції. Специфіка врахування та аналізу результатів психокорекційних ефектів у використанні засобів арттерапії та корекції. Психодрама в корекційній роботі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [5, 15, 18]; • <i>додаткові:</i> [4, 14]. 	20	4

4.1. Плани семінарських занять

Змістовий модуль I. Зміст та структура психокорекції

Тема 1. Загальні питання психологічної корекції

1. Поняття «психологічна корекція». Особливості і відмінності психокорекційного, психотерапевтичного та педагогічного впливів.
2. Завдання психокорекції. Специфіка психокорекційних завдань у різних вікових періодах.
3. Принципи психокорекції.
4. Проблема етики в психокорекції. Значення особистості психолога.
5. Рефлексія особистісних психологічних проблем, психоемоційного стану, потреб, бажань (проективні малюнки, твір-самоопис, анкетування, психологічний щоденник та ін.)

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [9, 11, 15, 16, 18];
- **додаткові:** [4, 5, 8, 13].

Тема 2. Основні питання організації та проведення психологічної корекції

1. Форми корекційного впливу. Урахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми корекційного впливу.
2. Етапи психокорекції.
3. Особливості проведення психологічного обстеження з метою планування та визначення завдань корекції. Методи отримання психологічної інформації.
4. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом. Тренінг технік активного слухання, Я-висловлювань, парафраз.
5. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу.
6. Психологічний простір. Робота з просторовим та фізичним контактом. Тренінг техніки приєднання.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [9, 11, 15, 16, 18];
- **додаткові:** [4, 5, 8, 13].

Змістовий модуль II. Психокорекція як базовий складник професійної діяльності психолога

Тема 1. Теоретичні моделі психокорекційної практики в зарубіжній та вітчизняній психології (4 год)

1. Причини виникнення психологічних проблем у розумінні психоаналізу. Шляхи їх розв'язання. Специфіка методів дитячого психоаналізу.
2. Причини виникнення внутрішнього конфлікту та шляхи його розв'язання в індивідуальній психотерапії А.Адлера.
3. Причини виникнення психологічних проблем та шляхи їх розв'язання в гештальттерапії Ф.Перлза.
4. Причини виникнення психологічних проблем і шляхи їх розв'язання в трансактному аналізі Е.Берна.

5. Причини виникнення психологічних проблем і шляхи їх розв'язання в розумінні біхевіористів.
6. Причини виникнення психологічних проблем і шляхи їх розв'язання в розумінні представників когнітивного напрямку.
7. Причини виникнення внутрішнього конфлікту та психологічних проблем в розумінні гуманістичної психології, шляхи їх розв'язання.
8. Роль співвідношення Я-реального, Я-ідеального, Я-соціального у виникненні внутрішнього конфлікту. Зміст і корекція внутрішнього конфлікту в даних випадках.
9. Самооцінка і самоповага. Фактори, які впливають на їх становлення. Вплив самооцінки на ставлення людини до життя.
10. Провідні джерела психічної травматизації дітей, виокремлені вітчизняними психологами. Схема розвитку неврозу за О. Захаровим. Роль і місце психолога в попередженні неврозу.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [4, 11, 15, 17];
- **додаткові:** [1-3, 6].

Змістовий модуль III. Особливості групової психокорекційної роботи.

Тема 1. Стадії психокорекційної взаємодії та структура супроводу.

1. Порівняння основних психотерапевтичних напрямків за показниками:
 - а) об'єкт впливу;
 - б) причини виникнення психологічних проблем;
 - в) основні завдання психокорекційного впливу;
 - г) основний метод психокорекційного впливу.
2. Специфіка поєднання методів психокорекції в роботі з дошкільниками.
3. Особливості індивідуального супроводу молодших школярів.
4. Психологічна стратегія допомоги дітям підліткового віку.
5. Специфіка надання психологічної підтримки наближеним до дитини особам (батькам, вчителям, членам родини тощо).

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [2-4, 8, 11, 15, 17];
- **додаткові:** [1-3, 6].

Тема 2. Теоретико-методологічні засади групової психокорекції.

1. Характерні особливості психокорекційного процесу в групах.
2. Проведення групової роботи з дітьми різних вікових груп та дорослими (дошкільники, молодші школярі, підлітки, дорослі).
3. Основні психологічні механізми корекційного впливу гри.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 11, 13, 15, 21, 23-25];
- **додаткові:** [10, 11, 13, 24, 25].

Тема 3. Корекція пізнавальної діяльності дітей різних вікових категорій.

1. Завдання корекції пізнавальної діяльності.
2. Особливості організації і проведення корекції пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного та шкільного віку. *Самостійна практична діяльність студентів.*
3. Прийоми розвитку уваги.
4. Прийоми розвитку сприймання.
5. Прийоми розвитку розумової діяльності.
6. Прийоми розвитку пам'яті.
7. Прийоми розвитку уяви і творчого мислення.
8. Корекція труднощів учбової діяльності молодших школярів:
 - Формування учбових умінь, розвиток довільності;
 - Формування прийомів самоконтролю.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [11, 15];
- **додаткові:** [13, 19, 20, 23].

Тема 4. Групова корекційна діяльність у дошкільному та молодшому шкільному віці.

1. Корекція емоційної сфери у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
2. Корекційні особливості сфери спілкування дошкільника та молодшого школяра.
3. Розвиток самоусвідомлення дитини.
4. Специфіка використання у роботі релаксаційних ігор та вправ з молодшими школярами.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [14, 15, 26];
- **додаткові:** [7, 13].

Тема 5. Групова корекційна діяльність у підлітковому шкільному віці.

1. Корекція емоційної сфери підлітка.
2. Корекційні навичок спілкування та комунікативної компетентності.
3. Розвиток самоусвідомлення підлітка.
4. Специфіка використання у роботі навіювання та самонавіювання.
5. Профорієнтаційна робота з особами підліткового віку.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 6, 13, 21];
- **додаткові:** [13].

4.2. Плани практичних занять

Змістовий модуль I. Зміст та структура психокорекції

Тема 1. Основні питання організації та проведення психологічної корекції

1. Відпрацювання практичних навичок проведення психологічного обстеження з метою планування та визначення завдань корекції.
2. Демонстрація з подальшим аналізом тренінг технік активного слухання, Я-висловлювань, парафраз.
3. Аналіз наочних невербальних засобів спілкування, встановленні контакту та здійсненні впливу.
4. Психологічний простір. Робота з просторовим та фізичним контактом. Тренінг техніки приєднання.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [9, 11, 15, 16, 18];
- **додаткові:** [4, 5, 8, 13].

Змістовий модуль II. Психокорекція як базовий складник професійної діяльності психолога

Тема 1. Індивідуальні запити на психокорекційних супровід дітей різних вікових категорій (4 год).

1. Аналіз причин звернення, історії проблеми, супутніх факторів тригерування та складності випадку у роботі з дошкільниками.
2. Аналіз причин звернення, історії проблеми, супутніх факторів тригерування та складності випадку у роботі з молодшими школярами.
3. Аналіз причин звернення, історії проблеми, супутніх факторів тригерування та складності випадку у роботі з підлітками.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [14, 15, 26];
- **додаткові:** [7, 13].

Тема 2. Використання тілесно-орієнтованих методів у психологічній корекції

1. Зв'язок соматичного стану (поза, міміка, м'язове напруження та ін.) із психічним, емоційним станом людини.
2. Робота з тілом з метою розв'язання психологічних проблем. Апробація різних тілесно орієнтованих вправ, спрямованих на:
 - а) відреагування психоемоційного напруження, роздратування, агресивності;
 - б) психічний самонастрій, тонізацію психоемоційного стану.
3. Призначення і методи невербальної взаємодії. Тренінг сензитивності:
 - а) психотехніка невербального самовираження;
 - б) психотехніка сприйняття і вербалізації почуттів іншого.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [2, 11, 15];
- **додаткові:** [8].

Змістовий модуль III. Особливості групової психокорекційної роботи.

Тема 1. Мініпсихотренінг щодо проведення демонстративних сеансів психокорекційної роботи майбутнього фахівця (8 год)

1. Проведення мініпсихотренінгу на теми з різних напрямів психотерапії і психокорекції.
2. Обговорення результатів тренінгу та труднощів, які мають психологи при використанні тренінгових форм у психокорекційних цілях.
3. Психологічні наслідки неадекватного і непрофесійного застосування тренінгів у психокорекції.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 21];
- **додаткові:** [11, 15, 22, 25].

4.3. Плани лабораторних занять

Змістовий модуль II. Психокорекція як базовий складник професійної діяльності психолога

Тема 1. Специфіка створення індивідуальної стратегії психокорекції психологом за запитом.

1. Відпрацювання навичок аналізу психологічного кейсу допомоги різним віковим групам.
2. Набуття практичних навичок щодо стратегічного планування психологічного супроводу дітей різних вікових категорій.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [9, 11, 15];
- **додаткові:** [8].

Тема 2. Використання сугестивних методів впливу.

1. Завдання та вікові особливості використання сугестивних методів. Види сугестивних впливів.
2. Засвоєння техніки аутогенного тренування.
3. Апробація різних дихальних вправ, вправ на розслаблення і тонізацію.
4. Оволодіння технікою візуалізації образу з психоемоційним вживанням в нього.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [2, 11, 15];
- **додаткові:** [10].

Тема 3. Використання когнітивно-орієнтованих методів в психологічній корекції

1. Завдання та вікові особливості використання методів когнітивної психокорекції.
2. Корекція системи переконань: когнітивне переструктурування ірраціональних уявлень і суджень у системах ставлень:
 - а) система ставлень до себе;
 - б) система ставлень до інших людей;
 - в) система ставлень до життя.
3. Основні риси патогенного мислення. Деструктивні ігри.

4. Оволодіння позитивним образом мислення.
5. Оволодіння методами самопостереження та самоаналізу. Ведення психологічного щоденника. Рефлексія емоційних станів, почуттів, відносин з навколишніми.
6. Використання когнітивно орієнтованих методів з метою корекції самооцінки, тривожності, страхів, депресії, невпевненості в собі.
7. Використання когнітивно орієнтованих методів психокорекції для управління емоційним станом і поведінкою в складних життєвих ситуаціях.
8. Використання когнітивно орієнтованих методів психокорекції для планування майбутнього, роботи з цілями, мріями, бажаннями.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [9, 11, 15];
- *додаткові*: [8].

Тема 4. Використання рольового тренінгу як методу психокорекції (4 год)

1. Використання рольового тренінгу з метою розв'язання внутрішнього конфлікту (психотехніки «розмова на двох стільцях», «монолог», «другий Я» та ін.).
2. Використання рольового тренінгу з метою виправлення окремих рис характеру та поведінки (психотехніки «гіперболізація риси», «прогривання протилежної риси, якості особистості», «відображення» та ін.).
3. Використання рольового тренінгу з метою оволодіння навичками адекватної поведінки в різних життєвих ситуаціях:
 - а) тренінг впевненої поведінки;
 - б) тренінг розв'язання конфліктних ситуацій.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [11, 15, 26];
- *додаткові*: [15, 20].

Тема 5. Використання засобів образотворчого мистецтва та арт терапевтичних технік в психокорекційній роботі (2 год)

1. Малюнок психокорекція, її особливості.
2. Значення малюнкової терапії у психокорекційній роботі з дітьми та дорослими.
3. Основні етапи корекційного процесу з використанням методу проєктивного малювання.
4. Психомалюнок (психотехніки малюнків у парі - розмовне малювання, спільне малювання та загальногрупових малюнків - додаткове малювання, колективне малювання).

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [11, 15, 19, 23-25];

Змістовий модуль III. Особливості групової психокорекційної роботи.

Тема 1. Методи групової психокорекції (6 год)

1. Механізми психологічної корекції особистості в процесі групової роботи.

2. Принципи і правила участі в психокорекційній групі.

3. Фактори і методи інтеграції психокорекційної групи.

4. *Самостійна практична діяльність студентів:*

а) використання гри в груповій корекційній роботі, її призначення та організація.

Студенти пропонують ігри, які можна використовувати в груповій роботі з різною корекційною метою, пояснюючи механізм їх дії на психологічну реальність людини та груповий процес;

б) групова дискусія як метод групової корекційної роботи. Студенти пропонують актуальні теми для групового обговорення;

в) психомалюнок як метод групової корекційної роботи. Студенти пропонують тематику психомалюнків, пояснюючи їх призначення та механізм дії.

5. Апробація методів групової психокорекційної роботи:

а) групова дискусія (за проблемою, актуальною для більшості учасників групи);

б) вправи на отримання зворотнього зв'язку;

в) вправи на розвиток емпатії, міжособистісної довіри та підтримки (невербальна взаємодія).

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [11, 15, 21];
- **додаткові:** [11, 22, 23].

Тема 2. Інтегроване використання різних методів з корекційною метою (6 год)

«Аукціон ідей»: студенти пропонують різні методи психологічного впливу або психокорекційні техніки, вправи для розв'язання особистісних проблем, міжособистісних негараздів та конфліктів, подолання труднощів характеру і поведінки, саморегуляції психоемоційних станів та набуття навичок ефективного розв'язання різних життєвих ситуацій (домашнє завдання, самостійна підготовка з використанням усієї запропонованої літератури, а також пошуком додаткових джерел інформації). Найбільш цікаві психокорекційні методи (вправи, техніки) апробуються на занятті.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [11, 15];
- **додаткові:** [8, 13, 25].

4.4. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Робота з першоджерелами. Опис системи профілактичних дій, спрямованих на попередження «синдрому емоційного вигорання»	Обговорення на практич.з. 1 (модуль 1)
2.	Використання літературних творів, поезії, легенд, крилатих висловів, бувальщин, фільмів з метою впливу на психологічну реальність особистості. Есе «Як стати справжнім професіоналом» на основі аналізу кінофільму	Доповідь на практич.з. 1 (модуль 2)

	«Цілитель Адамс»	
3.	Використання психогімнастики, ритміки, танцю з корекційною метою. Програвання психогімнастичних вправ. Студенти пропонують тематику психогімнастичних та пантомімічних вправ, пояснюючи їх призначення та механізм дії. Найбільш цікаві вправи програються на занятті.	Демонстрація на практ.з. 2 (модуль 2)
4.	Аналіз особливостей створення індивідуальної психокорекційної стратегії. Створити психокорекційний план супроводу проблеми на вибір: корекція агресивної поведінки дитини дошкільного віку; корекція труднощів навчання школяра чи підлітка; корекція особистісної сфери тощо.	Захист проєктів на лаб..з. 1 (модуль 2)
5.	Складання формул довільного навіювання Кує як засобу самонастрою та оволодіння психоемоційним станом і поведінкою. Представлення знайдені для себе формули самонавіювання для оволодіння тим чи іншим психоемоційним станом. Оволодіння засобами саморегуляції та саморозвитку.	Презентація на лаб..з. 2 (модуль 2)
6.	Проаналізувати сильні та слабкі сторони моделі практики, запропонованої К. Роджерсом. Письмовий аналіз питань для самостійної роботи.	Обговорення на лабр..з. 4 (модуль 2)
7.	Створення групового проєкту «Засоби образотворчого мистецтва та арт-терапевтичні техніки в психокорекційній роботі»	Захист проєктів на лаб..з. 6 (модуль 2)
8.	Письмовий аналіз питань для самостійної роботи (надається викладачем). Виконання практичних прав з подальшим аналізом.	Обговорення на лаб..з. 1 (модуль 3)
9.	Проект «Аукціон ідей» (самостійна підготовка з використанням усієї запропонованої літератури, а також пошуком додаткових джерел інформації для демонстрації різних методів психологічного впливу або психокорекційних технік)	Доповідь на лаб..з. 2-6 (модуль 3)

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Специфіка викладання курсу полягає у використанні двох видів контролю: поточного та підсумкового. Поточний контроль включає в себе:

- тестування;
- самостійна робота (самостійний пошук інформації, створення стратегії взаємодії за запитом);
- модульні контрольні роботи.

**Завдання до контрольної роботи (тестові завдання).
Модульна контрольна робота №1 (приклад)**

1. Термін «корекція» буквально означає:

А) «вивчення»;	Б) «тестування»;
В) «виправлення»;	Г) «лікування».
2. Яке з даних визначень найбільш точно визначає поняття «психологічна корекція»?
 - А) Система психолого-педагогічних впливів, спрямованих на компенсацію, виправлення відхилень у психічному та фізичному розвитку дітей.
 - Б) Основний метод впливу фахівця, що отримав відповідну психологічну освіту, для оптимізації розвитку психічних процесів і функцій і гармонізації розвитку особистісних властивостей.
 - В) Особливий вид міжособистісної взаємодії, при якому надається професійна допомога психологічними засобами при вирішенні виникаючих проблем і труднощів психологічного характеру.
3. Об'єктом корекції є:
 - А) клінічно здорові люди;
 - Б) люди, з обмеженими можливостями здоров'я;
 - В) діти і дорослі, що мають ті чи інші порушення психологічного здоров'я.
4. Предмет корекції це:
 - А) процес відновлення психологічного здоров'я;
 - Б) окремі сфери особистості, котрі піддаються змінам;
 - В) діяльність, спрямована на зміну стану людини.
5. Основна мета психологічної корекції спрямована на:
 - А) відновлення ресурсів особистості;
 - Б) виправлення психологічних або поведінкових недоліків;
 - В) формування вищих психічних функцій.
6. Право на проведення психологічної корекції мають наступні фахівці:
 - а) соціальний педагог і психолог;
 - б) соціальний працівник і психолог;
 - в) психолог.
 - г) соціальний працівник, соціальний педагог і психолог.
7. Емпатія -це:
 - а) тепле емоційне співчуття;
 - б) відчування проблеми клієнта;
 - в) спроба вирішити проблему клієнта на основі багатого життєвого досвіду психолога.
8. Сіндром професійного вигорання - це ...
9. Дайте визначення терміну психокорекція ...
10. У відповідності з принципом конфіденційності психолог:
 - а) абсолютно не має права розголошувати отриману від клієнта інформацію;
 - б) може повідомляти інформацію про клієнта тільки колегам і студентам-психологам, які проходять виробничу практику;
 - в) у деяких випадках зобов'язаний повідомляти про проблему клієнта в

В) "я" або "мені".

10. Чи вірно, що у багатьох дослідженнях підкреслюється, що використання точної емпатії разом з такими важливими для міжособистісних відносин якостями, як щирість і повага, полегшує отримання позитивних терапевтичних результатів.

А) так;

Б) ні.

Модульна контрольна робота № 3

1. Вставте пропущене слово.

Потенційна перевага умов групи - це можливість отримання ... зв'язку і підтримки від людей, що мають спільні проблеми чи переживання з конкретним учасником групи.

А) зворотного;

Б) прямого.

2. Вставте пропущене слово.

Психокорекційними групами називають невеликі тимчасові об'єднання людей, які зазвичай мають призначеного керівника, загальну ... міжособистісного дослідження, особистісного навчання, росту і саморозкриття.

А) зацікавленість;

Б) потреба;

В) установку;

Г) мета.

3. Виберіть неправильну відповідь.

К. Левін виділив шість процесів, що є, на його думку, спільними для психокорекційних груп:

А) полегшення вираження емоцій;

Б) породження відчуття приналежності до групи;

В) можливість у будь-який час покинути групу і знову до неї увійти;

Г) обов'язковість саморозкриття;

Д) випванобовування нових видів поведінки;

Е) санкціонування групового здійснення міжособистісних порівнянь;

Ж) розподіл з призначеним лідером відповідальності за керівництво групою.

4. Закінчіть речення.

Норми - це прийняті правила поведінки, що керують діями учасників і дозволяють застосовувати санкції до неприйнятних для даної спільноти форм

...

А) комунікації;

Б) емоційності;

В) поведінки.

5. Вірно чи невірно, що негативні моменти надто згуртованої групи проявляються в небажанні учасників критично мислити і приймати конструктивні рішення. У згуртованої, дружньої групи може виникнути клімат наївного, надоптимістичного прийняття рішень.

А) вірно

Б) невірно

6. Виберіть невірні відповіді.

У психокорекційних групах керівники зазвичай грають чотири поведінкові ролі:

А) експерта;

Б) активізатора;

- В) каталізатора;
- Г) диригента;
- Д) зразкового учасника;
- Е) заспокійливого.

7. Вставте пропущене слово.

Цілям ... служить розроблена Дж. Морено техніка психодрами, яка спрямована на вирішення внутрішніх конфліктів індивіда шляхом програвання життєвих ситуацій та створення умов усвідомлення себе як особистості, ідентичної самому собі.

- А) самоактуалізації;
- Б) саморозкриття;
- В) самовдосконалення.

8. Виберіть правильну відповідь.

Поняття "перенос" позначає:

- А) односторонній процес передачі емоцій від клієнта психологу;
- Б) односторонній процес передачі емоцій від психолога до клієнта;
- В) двосторонній процес передачі емоцій між клієнтом і психологом.

9. Виберіть правильну відповідь.

Поняття "контртрансфер" позначає:

- А) односторонній процес передачі емоцій від клієнта психологу;
- Б) односторонній процес передачі емоцій від психолога до клієнта;
- В) двосторонній процес передачі емоцій між клієнтом і психологом.

10. Вставте пропущене слово.

Інсайт - це вид пізнання, який призводить до негайного вирішення або нового ... наявної проблеми.

- А) обмірковування;
- Б) виконання;
- В) баченню;
- Г) розумінню.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю – іспит.

Питання до іспиту

1. Предмет, зміст і особливості психокорекції.
2. Мета і завдання психокорекції.
3. Принципи психокорекції.
4. Форми психокорекції. Умови надання переваги індивідуальній чи груповій формі психокорекційної роботи.
5. Основні етапи психокорекційної роботи.
6. Проблема етики в психокорекції. Значення особистості психолога.
7. Причини виникнення психологічних проблем і шляхи їх розв'язання в розумінні психоаналізу (вказати специфіку методів дитячого психоаналізу), індивідуальної психотерапії Адлера, гештальттерапії Перлза, біхевіоризму, когнітивного напрямку, гуманістичної психології.

8. Роль дисгармонії уявлень особистості про себе (співвідношення Я-реального, Я-ідеального, Я-соціального) у виникненні внутрішнього конфлікту. Зміст і корекція внутрішньоособистісного конфлікту в цих випадках.
9. Самооцінка та самоповага. Фактори, які впливають на їх становлення. Вплив самооцінки на ставлення людини до життя. Корекція самооцінки.
10. Механізми психологічного захисту в теорії психоаналізу, індивідуальній психотерапії А.Адлера, гуманістичній психології, їх різновиди та функції.
11. Провідні джерела психічної травматизації дітей та сутність внутрішнього конфлікту в розумінні вітчизняних психологів. Його поділ за змістом.
12. Схема розвитку неврозу за О.Захаровим. Роль і місце психолога у попередженні неврозу.
13. Психологічне обстеження як перший етап корекції.
14. Принципи побудови бесіди психолога з клієнтом. Способи слухання. Роль невербальних засобів спілкування.
15. Завдання, зміст і особливості організації корекції пізнавальної діяльності з особами різного віку.
16. Корекція розвитку уваги.
17. Корекція розвитку розумової діяльності.
18. Корекція розвитку пам'яті.
19. Сугестивні методи впливу. Навіювання та самонавіювання. Можливості використання сугестивних методів з метою корекції в різному віці.
20. Завдання та методи когнітивної психокорекції. Вікові та індивідуальні особливості проведення роз'яснювальної бесіди.
21. Використання методів психосинтезу для розв'язання різних завдань корекції.
22. Використання когнітивно-орієнтованих методів з метою корекції системи переконань, самооцінки, тривожності, страхів, невпевненості в собі.
23. Використання методів гештальттерапії з корекційною метою.
24. Ігрова терапія. Можливості використання ігрової терапії для розв'язання психологічних проблем дитини.
25. Психодрама. Використання методів психодрами з корекційною метою.
26. Використання методів поведінкової терапії з корекційною метою. Групи тренінгу умінь.
27. Зображувальна терапія. Можливості використання зображувальної діяльності з корекційною метою в індивідуальній та груповій роботі.
28. Музикотерапія. Використання музики з корекційною метою.
29. Використання методів тілесної терапії з корекційною метою.
30. Танцювальна терапія. Використання танцю, ритміки, психогімнастики з корекційною метою.
31. Завдання групової психокорекції. Механізми психокорекції особистості в процесі групової роботи. Види корекційних груп.
32. Принципи, етапи та особливості організації групового процесу з урахуванням віку та виду корекційної групи.
33. Психокорекція труднощів спілкування. Групи тренінгу спілкування.

34. Можливості використання рольового тренінгу як методу психокорекції з метою розв'язання внутрішнього конфлікту, виправлення окремих рис характеру та поведінки, з метою набуття навичок адекватного розв'язання різних життєвих ситуацій.
35. Використання різних методів корекції для самоналаштування та саморегуляції психоемоційних станів і поведінки.
36. Використання різних методів корекції з метою зниження психічного напруження, відреагування почуттів та переживань.
37. Використання різних методів корекції з метою розв'язання внутрішнього конфлікту, поглиблення розуміння себе та інших людей
38. Використання різних методів впливу з метою корекції самооцінки, підвищення почуття самоповаги, впевненості в собі.
39. Використання різних методів корекції з метою виправлення емоційних вад особистості, окремих рис характеру та поведінки.
40. Використання різних методів корекції з метою набуття навичок адекватної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	І семестр			ІІ семестр		
	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Робота на семінарському (практичному, лабораторному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії тощо)	3	13	39	3	13	39
Виконання завдань на самостійне опрацювання	2	10	20	3	6	18
ІНДЗ	21	1	21	23	1	23
Модульна контрольна робота	10	2	20	20	1	20
Максимальна кількість балів за семестр 100						

Модулі	I модуль			II модуль						III модуль (2 семестр)											
Практичні/ семінарські/ лабораторні заняття		2	4	4	4	4	4	2	2					2	2	2	2	6		6	6
Дати		12. 09	21.09 28.09	5.10 12.10	19.10 26.10	2.11 9.11	16.11 23.11	30.11	7.12												
Теми		Загальні питання психологічної корекції	Основні питання організації та проведення психологічної корекції	Теоретичні моделі психокорекційної практики у зарубіжній психології	Корекція пізнавальної діяльності	Використання рольового тренінгу як методу	Використання тілесно-орієнтованих методів.	Використання сугестивних методів у психокорекційній роботі та арт-терапії	Використання когнітивно-орієнтованих методів, розробка стратегії					Теоретико-методологічні засади групової психокорекції	Корекція пізнавальної діяльності дітей різних вікових категорій	Групова корекційна діяльність у дошкільному та молодшому шкільному віці	Групова корекційна діяльність у підлітковому шкільному віці	Мініпсихотренінг на проведення демонстративних сеансів психокорекції		Інтегроване використання різних методів з корекційною метою	Інтегроване використання різних методів з корекційною метою
Модулі	I модуль			II модуль						III модуль											
Самостійна робота										Розробка проекту психокорекційної програми											
Поточний контроль	МКР № 1			МКР № 2						МКР № 3											
Підсумкови й контроль	іспит																				

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Берн Э. Групповая психокоррекция. – М.: Академический Проект, 2001. – С. 17-93.
2. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості: учб. Посібник. – Харків: Фоліо, 1996.
3. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – К., 1997.
4. Берн С. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – пер. с англ. – М.: Прогресс. – 1968.
5. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. – Пер. с англ. – М.- 1986.
6. Бремс К. Полное руководство по детской психотерапии / Пер. с англ. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – С. 393-427.
7. Брилл А. Лекции по психоаналитической психиатрии / Пер. с англ. А.Б. Хавина. – Екатеринбург: «Деловая книга», 1998. – С. 11-335.
8. Буянов М.И. Основы психотерапии детей и подростков. – К. – 1992.
9. Васьковская С.В., Горностай П.П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. – К.: Вища школа, 1996. – С. 5-11.
10. Захаров А.И. Как помочь нашим детям избавиться от страха. – СПб: Гиппократ. – 1994.
11. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – С. 259-278.
12. Кэдьусон Х., Шеффер Ч. Практикум по игровой психотерапии. – СПб.: 2001. – С. 313-340.
13. Кэррел С. Групповая психотерапия подростков. – СПб.: Питер, 2002. – 224 с.
14. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия: искусство отношений. – пер. с англ. – М. – 1994.
15. Осипова А. А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – С. 47-68.
16. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Социальная педагогика» / Л.Ф. Бурлачук, И.А. Грабская, А.С. Кочарян. – К.: Ника-Центр, 2001. – С. 257-274.
17. Психодрама и современная психотерапия. Научно-теоретический и научно-методический журнал. – 2003. – № 1.
18. Психотерапия: Учебник для вузов / Л. Бурлачук, А. Кочарян, М. Жидко. – СПб.: Питер, 2003. – С. 395-409
19. Практикум по арт-терапии / Под ред. А.И. Копытина. – СПб.: Питер, 2000. – С. 20-98.
20. Спиваковская А.С. Профилактика детских неврозов. Комплексная психологическая коррекция. – М. – 1988.
21. Фопель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: Практическое пособие. – М.: Генезис, 2000. – 256 с.

22. Чистякова М.И. Психогимнастика. Комплексная коррекция психики детей дошкольного и младшего школьного возраста. – Под ред. М.И. Буянова. – 1990.
23. Яценко Т.С. Основы глубинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – С. 130-148.
24. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996. – С. 61-106.
25. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004. – С. 20-29.
26. Экслейн В. Игровая терапия. – М.: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 18-72.

Допоміжні:

1. Ассанджолі Р. Психосинтез. Теорія і практика. – Пер. с англ. – М.- 1994.
2. Балит М. Базисний дефект: Терапевтичні аспекти регресії / Пер. с англ. – М.: «Когіто-Центр», 2002. – С. 11-50.
3. Бремс К. Полное руководство по детской психотерапии. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – С. 155-285.
4. Введение в психотерапию / Под ред. С.Блоха // Пер. с англ. – Амстердам – Киев: Изд-во Фера, 1997.
5. Глива Є. Вступ до психотерапії: Навчальний посібник. – Острог-Київ: Вид-во „Острозька академія”, вид-во „Кондор”, 2004. – С. 70-83.
6. Джеймс М., Джонгвард Д. Рожденные выигрывать. Трансакционный анализ с гештальт упражнениями. – М.: Прогресс. – 1993.
7. Діагностика і корекція емоційних станів молодших школярів / Уклали: Л.В. Лавренчук, Л.А. Скаковська, Є.С. Клецова. – Житомир, 2002. – С. 3-45.
8. Калина Н.Ф. Основы психотерапии. – М.: «Рефл-бук»; К.: «Ваклер», 1997. – С. 83-99.
9. Кащенко В.П. Педагогическая коррекция: Испр. недостатков характера у детей и подростков: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1992.
10. Кораблина Е.П., Акиндинова И.А., Баканова А.А., Родина А. М. Искусство исцеления души: Этюды о психологической помощи: Пособие для практических психологов / Под ред. Е.П. Кораблиной. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена; Изд-во «Союз», 2001. – С. 90-164.
11. Кори Дж., Кори М., Колланэн П., Рассел Дж.М. Техники групповой психотерапии. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.
12. Куттер П. Любовь, ненависть, зависть, ревность. Психоанализ страстей. Перевод с немецкого С.С. Панкова. – СПб.: Б. С. К., 1998. – С. 47-104.
13. Методы эффективной психокоррекции: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченков. – Мн.: Хар-вест, 1999. – С. 475-530.
14. Перлз Ф. Опыты психологического самопознания. Практикум по гештальттерапии. – Пер. с англ. – М. – 1993.
15. Петровская Л.А. Теоретические и методические проблемы социально-психологического тренинга. – М. – 1982.

16. Практическая психология образования / Под ред. И.В.Дубровиной: учебник для студ. высших и средних уч. заведений. - М.: ТЦ Сфера, 1997.
17. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер. – СПб.: Питер, 2003. – С. 8-26.
18. Юнг Г. Психология бессознательного / Пер. с нем. – М.: ООО «Издательство АСТ»; «Ка-нон+», 2001. – С. 129-242.
19. Психокоррекционная и развивающая работа с детьми: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / И.В. Дубровина, А.Д. Андреева, Е. Е. Данилова, Т.В. Вохмянина; Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: Издательский центр «Академия», 1998. – С. 3-12.
20. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании: учебное пособие. – М.: ВЛАДОС, 1995.
21. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – пер. с англ. – М.: Прогресс. – 1994.
22. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. – М., 1990.
23. Самоукина Н.В. Игры в школе и дома. Психотехнические упражнения. Коррекционные программы. – М. – 1995.
24. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. Пер. с нем. / СПб.: «Издательство Пи-рожкова», 2001. – С. 132-213.
25. Хлебнікова Т.М. Ділова гра як метод активного навчання педагога: Навчально-методичний посібник для викладачів, слухачів ІПО, директорів шкіл, керівників РУО. – Х.: Вид. група «Основа», 2003. – С. 7-69.
26. Франкл В. Человек в поисках смысла. – Пер. с англ. – М. : Прогресс. – 1991.
27. Фрейд З. Введение в психоанализ. – Пер. с англ.- М.: Наука. – 1991.
28. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностика и ее методы. Учебно-методическое пособие. – Ч.1 и П. – к. – МАУП. – 1992.